

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krome, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravn. je v Trbovljah na Štajerskem.

Na podlagi sklepa načelstva

bo

VI. unijski zbor

avstrijskih rudarjev na Dunaju (kraj zborovanja se naznani pozneje) in sicer 21. do 23. eventualno 24. oktobra 1912.

Razprave se pričnejo dne 21. oktobra ob 10. dopoldne.

Kot provizoričen dnevni red se določa:

1. Določbe:

- Določitev dnevnega reda in opravilnika;
- volitev komisije za pregledovanje predlogov.

2. Poročila:

- Unijskega načelstva, poročevalec Anton Jarolim;
- blagajniško poročilo, poročevalec Emanuel Kratochwil;
- za strokovni list »Glück-Auf«, poročevalec Franc Ebert;
- za strokovni list »Gornik«, poročevalec Franc Pytlík;
- za strokovni list »Nazdar«, poročevalec Franc Riegel;
- za strokovni list »Rudar« (se še določi);
- poročilo preglednikov.

3. Organizacija.

4. Minimalna plača in rudarji.

5. Volitev unijskega načelstva.

6. Predlogi, ki se pri navedenih točkah niso rešili.

Predlogi k unijskemu zboru se morajo po § 12, točka 6 pravil osem tednov preje poslati načelstvu, preden se zbor vrši, in jih mora načelstvo šest tednov preje objaviti.

Predlogi, ki jih nameravajo podružnice staviti, se morajo najkasneje do 26. avgusta 1912 nahajati v rokah načelstva.

Razdelitev volilnih okrajev se razglasi pozneje.

Vse dopise je naslavljati na »Unijo avstrijskih rudarjev« v Turnu, Kaiserstraße št. 128. (Češko).

UNIJSKO NAČELSTVO.

Socialnopolitična zakonodaja in strokovna organizacija.

Dne 5. oktobra stopi po dolgem času v veljavo zakon, ki naj prinese nekaj olajšanja rudarjem, ki se morajo med vsemj delavci najbolj mučiti in se izpostavljati najhujšim nevarnostim. V mislih imamo mezdni zakon za rudništvo. Ta zakon je pravzaprav samo majhna omejitev najhujših goljufij, ki jih uganjajo rudniški lastniki nad rudarji, vendar vseeno znači majhen napredek.

Samoposebi pa je umevno, da imajo socialnopolitični zakoni za delavce vrednost samo tedaj, če se tudi izpolnjujejo. Ampak zelo mnogo je podjetnikov, ki so mnenja: **Socialnopolitični zakoni se sklepajo, da jih podjetniki kršijo.** In resnično, čeprav zveni ta trditev še tako neverjetno, mora tisti, ki stvari pozna, vendar priznati, da je res tako. Podjetniki in njih zastopniki bodo sicer ugovarjali: **Zaradi kršenja socialnopolitičnih zakonov je v Avstriji najmanj kaznovan,** iz tega torej sledi, da podjetniki najbolj izpolnjujejo zakone. V prvem slu-

čaju imajo podjetniki prav; redko slišimo, da bi bil podjetnik kaznovan zaradi prestopka zakona za delavsko varstvo. Popolnoma napačen pa bi bil sklep, da se posveča tem zakonom večja pozornost kakor drugim. Če so kaznovanja v tem oziru redkejša kakor pri drugih prestopkih, tedaj je razlog ta, da je mnogo manj ovadb zaradi prekršitve delavskovarstvenega zakona in drugič: da se pred sodiščem ovadbe redko zadostno dokažejo.

Po svoji današnji uredbi je država izvrševalni organ posedujočih razredov, kapitalistov. Za državo delavec ne velja nič več kakor za kapitalista. Delavec je za posedujoči razred samo predmet izkoriščanja. Zato so podjetniki tudi proti slehrnemu delavskemu varstvu; zakoni za delavsko varstvo so jim samo ovira izkoriščanja.

Če torej država ustvarja delavskovarstvene zakone, tedaj ne stori tega iz ljubezni do delavcev, ampak samo vsled pritiska, s katerim vplivajo delavci potom svojih organizacij na skupne razmere. Sicer država in gospodujoči razredi nočejo priznati, da si delavci izsilijo delavskovarstvene zakone, toda kadar se sklepajo taki zakoni, stopi to dejstvo tako jasno na dan, da ga niti največji delavski sovražnik ne more utajiti! Marsikateri zakon v Avstriji so si delavci priborili le z veliko, dobro organizirano stavko.

Ker si delavci torej s svojo lastno močjo izsilijo delavskovarstvene zakone, zato tudi država zelo mačehovsko ravna z njimi in se prav nič ne potrudi, da bi se tudi izpolnjevali. To je tudi razlog, zakaj je tako malo ovadb zaradi kršenja delavskovarstvenih zakonov. Država nagne policijo in žandarmerie na vsakega raznašalca letakov, s paznim očesom straži, da nikdo ne krpa čevljev, če ni preje dobil obrtnega dovoljenja. Ljudstvo je izročeno neštetim takim šikanam, da pa se pritira kapitalist zaradi kršenja delavskovarstvenega zakona pred državnega pravdnika, pa je treba že naporenega dela. Zaradi kršenja takega zakona si zatisnejo naši državni pravdniki oči in zamašijo ušesa. In če se slednjič po dolgem trudu le posreči, da pride podjetnik pred sodišče, ga še davno ne kaznujejo. Poglavje o razredni justici obsega ogromno gradiva, ki vedno bolj narašča.

Kakor znajo biti sodniki trdi proti delavcem, zlasti če so ti socialni demokratje, tako znajo biti mili do podjetnikov, zlasti če so njih politični somišljeniki, dočim so itak pripadniki njih razreda. Razlog: »pomanjkanje dokazov« je sodnikom vedno na razpolago. Kdo more podati najboljše dokaze zaradi kršenja delavskovarstvenih zakonov? Delavci, ki so vposleni v obratu! Ampak ali se upa za podjetnika neugodno izpovedati delavec, ki je zaposlen v njegovem obratu? Ne! Zato ne, ker bi prišel ob kruh. Podjetniku delavca niti uplašiti ni treba! Strah pred brezposelnostjo delavca dovolj uplaši, da si ne upa izpovedati proti podjetniku. In gospodje sodniki tudi ne hrepene posebno po resnici, če bi utegnili biti neugodna za podjetnika. To je razlog, zakaj je tako malo kaznovan vsled prestopkov delavskovarstvenih zakonov. Čem manj se da izpolnjevanje delavskovarstvenih zakonov nadzorovati po javnosti, tem manj jih podjetniki izpolnjujejo. Na primer v rudništvu! V kateri jami podjetniki izpolnjujejo rudarskopolijske odredbe? V nobeni! Če je v rovu organizacija, tedaj se pred-

piši ne kršijo tako predrzno, če je pa ni, tedaj se sploh ne izpolnjujejo. V marsikaterih rovih je mnogo prepovedi, toda delo se vrši brez ozira na nje, kajti če bi se na prepovedi ozirali, tedaj bi morala biti produkcija manjša. Podjetniku pa je prvo načelo premog! Za podjetnika zadostuje, da je izdal prepoved. Če se potem zgodi nesreča, tedaj podjetnik samo pokaže na svojo papirnato prepoved, pa je varen pred zakonom. In potem se bere v poročilu rudniškega nadzorstva: lastna krivda, neprevidnost, elementarna nezgoda itd. Podjetnik in njegovi uradniki pa si umijejo roke . . . Da pa bi začela vlada razmišljati, kako more priti do tega, da se leto za letom ponesreči toliko število rudarjev vsled »lastne krivde« ali »neprevidnosti«, to ji seveda niti na misel ne pride. Vse to dokazuje, da so delavskovarstveni zakoni državi zelo nepriljubljeni in da si morajo delavci poiskati nad njimi drugega varuha in stražarja.

In najuspešnejši varuh in stražar delavskovarstvenih zakonov so delavci sami, prav lahko rečemo, da edini varuh in stražar. Posamezen delavec tega ne more storiti, ker bi bili v tem slučaju kmalu vsi obrati zanj zaprti. Tudi bi posameznemu delavcu malo koristilo, če bi napravil ovadbo zaradi kršenja zakona, ker bi moral poskrbeti tudi za dokaze, kar pa je pri indiferentnih delavcih skoro nemogoče. **Najboljši stražar delavskovarstvenih zakonov je strokovna organizacija.** Podjetnik strokovno organizacijo mnogo bolj vpoštevata kakor posamične, neorganizirane delavce, ker se je boji. Pod okriljem močne strokovne organizacije delavci tudi mnogo lažje ovadijo in dokažejo kršenje zakona. In slednjič se podjetnik niti ne bo upal tako samolastno kršiti delavskovarstveni zakon, ko bo videl, da nad njim čuva in ga straži močna strokovna organizacija.

Samo tedaj ima pomen delavskovarstveni zakon, če ga podjetnik izpolnjuje. Izpolnjeval pa ga bo samo pod pritiskom krepke strokovne organizacije. Zato velja tudi v tem oziru kakor v mnogoterih drugih za delavce:

Vsak delavec naj se organizira v svoji strokovni organizaciji!

Predlogi skupin in vplačevalnic k četrtemu zboru Unije

Splošno.

1. **Oberleutensdorf.** Volitve revizorjev, oziroma preglednikov računov naj se urede tako, da se izvoli pri novih volitvah samo eden izmed starih, namesto ostalih dveh se morata izvoliti dva nova.

2. **Ljubno.** Unijski zbor skleni odpraviti potrdilne znamke. Prispevki članov naj se pobirajo s pomočjo vplačilnih pol.

3. **Revirna konferenca v Falknovu.** Načelstvo naj ob priliki prihodnjega strokovnega kongresa stavi predlog, po katerem naj se obratne organizacije strožje izvedejo.

4. **Revirna konferenca v Falknovu.** Revirna tajništva naj se ustanavljajo le v onih krajih, kjer je vsaj 2000 članov.

5. **Revirna konferenca v Falknovu.** Kakor hitro se opravilnik preosnuje, naj se vsakemu članu izroči nov opravilnik z izpremenjenimi določbami.

5. **Revirna konferenca v Falknovu.** Kakor naj za to, da bodo vsakoletna poročila izkazo-

vala zneske vplačanih prispevkov v podružnicah kakor tudi posamezne podpore.

7. **Revirna konferenca v Falknovu.** Vpeljejo naj unijske znake, katere naj se članom odajajo za lastno ceno.

Prispevki.

8. **Karvin.** Za voznike in delavce zunaj naj se vpelje nov razred s tedenskim prispevkom 30 vin.

9. **Pilberk.** Predlaga se, naj se ostane pri sedanjih prispevkih, tudi kar se tiče podpor, naj se ničesar ne izpreminja.

10. **Oberleutensdorf.** Podružnice in vplačevalnice dobe od vsakega tedenskega prispevka kakor dosedaj 11 vin., eventualno 13 vin.

11. **Revirna konferenca v Falknovu.** Pomozne blagajnike naj unijska centrala odškoduje, naj jim da od vsakega vplačanega prispevka 2 vin.

12. **Revirna konferenca v Falknovu.** V času sprejemanja podpore se imajo plačevati prispevki.

13. **Revirna konferenca v Falknovu.** Vpokojeni člani, ki so vplačali vsaj 156 tedenskih prispevkov in si hočejo pridržati pravico do podpore za slučaj smrti, plačujejo naj 10 vin na teden. V to svrhu se naj vpelje tozadevni razred, v katerem dotični člani ne bi imeli nobenih drugih pravic, ako pa žele dobivati strokovni list, tedaj imajo v to svrhu v skupinah vplačevati poseben prispevek.

14. **Peterswald.** (Rov Albrecht.) Unijski zbor skleni, da se bo smelo v drugi razred s tedenskim prispevkom 20 vin. sprejemati tudi čez 20 let stare delavce. Članstvo v tem razredu naj bi veljalo kot prehodno. Po preteku enega leta naj bi bili taki člani primorani prestopiti v prvi razred. Doba članstva v drugem razredu naj bi se ne vračunala v dobo karence.

15. **Peterswald.** (Rov Albrecht.) Skupine naj dobivajo za lastno upravo od vsakega tedenskega prispevka 15 vin.

16. **Marienberg.** Unijski zbor skleni, vpeljati tri prispevne razrede, in sicer s tedenskimi prispevki po 20, 30 in 40 vin.

17. **Zarubek.** Z ozirom na nastalo sedanjo draginjo živil naj se prispevki znižajo in se naj vpeljejo trije prispevni razredi, in sicer po 15, 20 in 30 vin. Člani, ki prispevajo 30 vin. na teden, imajo naj vse one pravice, kakor po dosedanjem prvem razredu s tedenskim prispevkom po 40 vin., razven bolniške podpore, ki naj se od 30 vin. zviša na 60 vin. Člani prispevnega razreda s 15 vin. na teden naj imajo pravico le do strokovnega lista. Podpore v slučaju smrti naj dobivajo le člani prvega razreda. V ostalem naj ostane dosedaj veljavni pravilnik neizpremenjen.

18. **Oderfurt.** Vpeljejo se naj trije prispevni razredi, in sicer s 15, 20 in 30 vin.

19. **Siersza.** Glede dosedanjih prispevkov naj se ničesar ne izpreminja, vendar pa naj se podpore v našem predlaganem smislu povišajo. V nasprotnem slučaju naj se prispevki znižajo.

20. **Karvin VI.** Podružnice naj dobivajo od vsakega tedenskega prispevka 13 vin.

21. **Lazy.** (Novi rov.) Podružnice naj dobivajo od vsakega tedenskega prispevka 14 vin.

Bolniška podpora.

22. **Graupen.** Bolniška podpora se lahko zniža.

23. **Velenje.** Bolniška podpora naj se od 30 vin. zviša na 1 krono.

24. **Köflach.** Bolniška podpora naj se od 30 vin. zviša na 50 vin., ako pa traja bolezen več kakor deset dni, tedaj naj se izplača bolniška podpora začeni s prvim dnevom bolezni. Celoten znesek bolniške podpore naj se od 21 kron zviša na 35 kron.

25. **Haan.** Vsakemu članu, ki je bolan štiri dni in čez štiri dni naj se že s prvim dnevom izplača podpora.

26. **Peterswald.** (Rov Albrecht.) Pri vseh na novo sprejetih članih naj odpade pravica do bolniške podpore.

27. **Marienberg.** Na podlagi od nas predlaganih prispevnih razredov po 30 in 40 vin. znaša naj dnevna bolniška podpora 30 vin. V prvem razredu naj se bolniška podpora izplačuje takoj po prvem dnevu bolezni, v drugem razredu pa šele po preteku 8 dni.

28. **Karvin VI.** Ako traja bolezen več kakor štiri dni, tedaj naj se bolniška podpora izplačuje že s prvim dnevom bolezni.

29. **Langgest.** Bolniška podpora naj se izplačuje začeni s prvim dnevom bolezni skozi 70 dni v letu.

30. **Oderfurt.** Bolniška podpora se dovoli s četrtnim dnevom bolezni, in sicer v znesku 60 vin. dnevno.

31. **Oderfurt.** Bolniška podpora naj se istočasnim znižanjem prispevkov od 30 vin. zviša na 60 vin. na dan.

32. **Siersza.** Na dosedanji bolniški podpori naj se ničesar ne izpreminja.

Brezposelna podpora.

33. **Ljubno.** (Revirni odbor.) Z ozirom na dejstvo, da se opetovano pripeti, da se funkcionarji zaradi njihovega delovanja za organizacijo odpuščajo z dela in se tudi drugače preganjajo, smatra revirni odbor za potrebno unijskemu zboru predlagati, naj sklene pooblastiti predstojništvo, da v gori navedenih slučajih izplačuje prizadetim članom brezposelno podporo začeni že s prvim dnevom brezposelnosti. V takih slučajih naj se štirinajstdnevni rok, ki ga obsega opravilnik, črta.

Potna podpora.

34. **Karvin.** Da bo omogočeno tedenski prispevek znižati, naj potna podpora odpade. V četrtnih poročilih naj se izplačana podpora izkaže za vsak revir posebej.

35. **Velenje.** Potna podpora se lahko odpravi.

36. **Revirna konferenca v Falknovu.** Podružnice naj se pooblaste, da bodo smele delno ali pa tudi celo potno podporo izplačevati, ne da bi bilo treba popreje obveščati predstojništvo Unije.

37. **Revirna konferenca v Falknovu.** Članom, ki so vsled pomanjkanja dela ali pa iz kakih drugih opravičenih vzrokov primorani se izseliti ali preseliti se v kak drug kraj, naj se izplača preselitvena podpora, ki naj znaša vsaj toliko, kolikor znaša drugače brezposelna podpora za en teden. Preselitvena podpora naj se vračuni v brezposelno podporo. Za preselitev v revirnem okrožju se preselitvena podpora ne izplačuje. Za izplačenje preselitvene podpore je treba privoljenja centrale.

38. **Oderfurt.** Potna podpora naj se odpravi.

39. **Zarubek.** Potna podpora naj se odpravi.

40. **Siersza.** Potna podpora naj se zniža, najvišji znesek iste naj znaša 50 kron v enem letu.

Podpora v slučaju smrti.

41. **Karvin.** Podpora v slučaju smrti naj se odpravi, za to pa naj se prispevki znižajo. One člane, ki so bili pred upokojitvijo 5 let člani Unije, naj se od plačevanja prispevka v znesku 1 K 20 vin. za dotični fond oprosti, vendar naj se jim pravica do podpore v slučaju smrti ne krajša.

42. **Haan.** Vdovam po umrlih članih, ako so bili isti eno leto člani, naj se dovoli plačati prispevek 1 K 20 vin. v svrhu, da pridobe tudi zase pravico do podpore v slučaju smrti. Ako je bil kdo pet let član, tedaj se njegova žena od plačevanja prispevkov oprosti, ne glede na to, da ji pripada podpora v slučaju smrti.

43. **Orlov.** (Glavni rov.) Za one, ki so deset let člani »Unije«, naj se podpora od 85 K zviša na 100 K, njihovim ženam pa naj se ista podpora od 30 K zviša na 50 K.

44. **Siersza.** Najvišji znesek podpore v slučaju smrti naj znaša za člana 50 K in 30 K za žene po članih. Sedaj veljavno stopnjevanje podpore po članskih letih naj se odpravi.

Strokovni tisk.

45. **Marienberg.** Strokovni list naj se obolelim članom daje od strani unijske centrale brezplačno.

Podpora v stavkah.

46. **Graupen.** Oženjenim članom naj se podpora za vsakega otroka od 30 vin. poviša na eno krono tedensko.

47. **Revirna konferenca v Falknovu.** Pravico do stavkovne podpore imajo le oni člani, ki so pred izbruhom stavke vplačali najmanj 13 tedenskih prispevkov brez samolastno zakrivljenega presledka. Nadalje oni, ki niso s pla-

čevanjem svojih prispevkov več kakor šest tednov zaostali.

48. **Revirna konferenca v Falknovu.** Stavkovna podpora se dovoli le onim članom, ki ob izbruhu stavke pri podjetju, ki je prizadeto s stavko, niso delovnega razmerja prekinili. Ako kdo izvršuje med stavko kako drugo delo, ne izgubi vsled tega podpore, ako vodstvo stavke vsled tega ne trpi in ako se dotični člani med tem časom podvržejo določenim pravilom, sklepom shodov itd.

49. **Siersza.** Podpora v stavki naj se zniža, in sicer pri oženjenih članih na 6 K in samskih članih na 4 K na teden.

Socialno politične zadeve.

50. **Revirna konferenca v Falknovu.** Glede posvetovanja o rudniškem zakonu v državnem zboru naj stopi predstojništvo Unije v dotiko s socialno demokratičnimi poslanci.

51. **Revirna konferenca v Falknovu.** Ker so razmere pri državnih montanskih obratih zelo potrebne reforme, je potrebno, da predstojništvo Unije sporazumno z delavskimi zastopniki v delovnem svetu in socialno demokratičnimi poslanci teži za tem, da se skliče enketa, na kateri bi bila dana možnost, da se razkrijejo te razmere. Na enketo naj bi se v prvi vrsti povabili zastopniki delavcev državnih obratov v Jahimovu, Celju, Píbramu, Klausenu, Rajblu, Idriji, Kirchbüchlu in Briksleagu.

52. **Peterswald.** (Rov Albrecht.) Na dnevni red unijskega zbora naj se da točka o »Nedeljskem počitku pri rudnikih«.

Zavarovanje za starost.

53. **Siersza.** V Uniji naj se vpelje zavarovanje potom penzije. Penzija naj znaša 1 krono na mesec ali 12 kron v letu za one člane, ki so po triletnem članstvu v Uniji izstopili iz dela pri rudniku. Penzija naj vsako nadaljno leto članstva narašča za 1 krono na mesec.

Draginja živil, nje vzroki in obrambna sredstva.

Strokovne, politične in zadružne organizacije.

Sedanja draginja je močno znižala življenjske pogoje delavstva, zlasti pa tistih plasti, ki se njih mezdni prejemki gibljejo v trdno določenih mejah, kakor je to na primer pri železničarjih. Vsled tega si morajo široke plasti prebivalstva vse kulturne potrebe omejiti na minimum, ker se v domačem gospodarstvu ne najde pokritja zanje, v največ slučajih se mora sploh odreči vsaki taki potrebi. Obisk gledališča, majhno potovanje, nabava dobre knjige, obisk koncerta, vporaba kopelji, večje stanovanje ali kake druge stvari, naj se že imenujejo kakorkoli, so v krogu delavskega ljudstva, zlasti pa v družinah, ki so z deco bogato obdarjene, vedno redkejša prikazen. Ni več daleč čas, ko bo vse to spadalo le še med pravljice o dobrih časih. Vsaka gospodinja ima mnogo opraviti, da vsaj nekoliko ublaži ali pa zabrani udarce, ki nam jih dan na dan tako radodarno podeljuje vlada in z njo združeni agrarci in kartelisti. Mezde že davno več ne zadostujejo v največ slučajih niti za najprimitivnejšo prehrano. Koliko veselja do življenja in dela, delovne sile, zdravja in življenjske sreče uniči ta izstradalna politika? Za koliko let se s tem ne prikradajo naše življenje? Za koliko poprej ne postanemo raditega za delo nezmožni? Od leta do leta narašča v naši državi umrljivost otrok in se znižuje naraščaj prebivalstva, moč in zdravje delovnega ljudstva. Vsled grozne draginje živil in vsled življenjskih potrebščin ter stanovanjske bede narašča v neskončnost skrajna beda, alkoholizem, zločinstvo in kriminalnost do resne družabne nevarnosti. Ker morajo široki sloji prebivalstva zadnje krono porabiti izključno le za življenjske potrebščine in stanovanje, vpađa produktivnost industrije, obrti, trgovine in prometa. Industrijski delavec je kot konzument in kot prodajalec svoje delovne sile še posebej kaznovan z brezposelnostjo. Industrializacija je vsled tega ovirana, davčna moč in davčni viri države se suše. Le eno obrt pospešuje izstradalna politika vlade — grobokopovo. Bolnišnice, norišnice, hiralnice in ječe se pol-

nijo. Število žrtev tega nad vse krasnega družabnega reda se množi od dne do dne.

Naši naravni izvozni kraji — balkanske države — so temeljito zagrajeni vsled famozne trgovinske in carinske politike na veselje agrarcev. Odstranile so se črnožolte zastave z naših vladnih poslopij in na mesto njih razvile zelene. Vsa večja državna in ljudska vprašanja se motri s stališča, kako bo poskočila cena »domačim svinjam«, »narodnim volom« in »patriotičnemu žitu«. Ljudsko bedo smatra vlada kot važno politično menjalno sredstvo, da si pribaranta takozvane »državne potrebščine« kakor na primer: več vojakov, večje ladje in mnogo kanofov. Naši meščanski poslanci, zlasti pa agrarci in drugi živilski oderuhi in kartelisti so dobri politični mešetarji. Državi dovolijo vse na stroške širokih mas prebivalstva, če vlada le brani »domače svinje«. V parlamentu so agrarci po številu največja stranka in imajo seveda največji vpliv na tok politike. 134 »kmetov« in če prištejemo še 26 farjev, ki so kmetje v kuti, imajo agrarci od 516 mandatov celih 160, torej tretjino vseh mandatov. Nobena stanovska skupina se jim v tem niti od daleč ne približuje. K temu pa še pride, da je gosposka zbornica sestavljena skoraj izključno iz plemškega veleposestva. V ministrstvih, pa dol do okrajnih glavarstev kar mrgoli sinov plemenitih veleposestnikov in kartelistov, ki vestno oskrbujejo posle svojih očetov v upravi. Zemljiški posestnik in industrialec izkoriščata revnejše plasti ljudstva do krvi. Razentega pa stiskata iz njih kot konzumentov še velikanske oderuške profite. Tako hoče od boga postavljeni družabni red! Taki oblasti se ne more odtegniti nobena vlada. Volja zemljiških in denarnih mogočnejšev je zakon.

Agrarci so najzagrizenejši sovražniki vsakega napredka zdravega delavskega varstva, v svobodoumnih in kulturnih vprašanjih pa predstavljajo najskrajnejšo reakcijo. V tem oziru so vsi edini brez razlike narodnosti. Vporabljajo ne le svojo lastno moč, temveč vpregajo v svoj voz cele politične stranke. Tako na primer šteje krščansko socialna parlamentarna frakcija 76 članov. Izmed teh je, všteti 10 farjev, 48 kmetov, torej velika večina frakcije. Nemško nacionalna zveza ima 22, Poljaki 30, Čehi 31 kmetov kot člane v svoji sredi, ki dajejo zvezi političen značaj. Vse te stranke ne morejo varovati interesov mestnega prebivalstva, ker so pod vplivom agrarcev, ki jih ovirajo in dajo politiki svojo smer.

Če premislimo prej navedeno, se nam vsiljuje vprašanje: Ali so enako velika sredstva, ki jih more delavstvo postaviti proti kapitalistični državi? Da, delavstvo ima tri sredstva, ki morejo odbiti napad, če so dobro izvedena in če se jih prav vporablja. Ta sredstva so: strokovna, politična in zadružna organizacija. Če bi se delavstvo bolje zanimalo za politiko in iskalo vzroke, ki porajajo krivico in bedo, bi kmalu spoznalo vir vsega trpljenja in bilo v stanu vporabiti primerno protisredstvo. Če bi delavstvo ob volitvah v državni zbor, v deželne zборе in občine enotno nastopalo kot razred, bi zakonodajni zastopi povsem drugače izgledali in drugače delovali kot dosedaj. Če bi bilo delavstvo edino v pospeševanju svojih razrednih interesov, bi bilo v stanu kmalu storiti konec vsem tem razmeram, v katerih zdihuje in tarna. Če bi bili vsi edini, bi bila organizirana moč razredne države jako majhna napram orjaški moči delavstva. Verige, ki si jih še kujemo na roke, bi vrgli daleč od nas. Naše pravice bi bile večje, naš vpliv mogočnejši in naši življenjski pogoji višji. Tako pa moramo reči, da je večji del delavstva sam ustvaril te razmere, pod katerimi zdihuje on in njegovi svojci. To pa iz nagajivosti, nerazumnosti, zavisti in iz vseh teh strasti, ki nam jih je kapitalistična država določila kot dedščino. Razširjati treba politično spoznanje, ustvarjati boljše politične organiza-

cije, da uspešno odbijemo vse, kar se pojavi proti našemu razredu v politiki in zakonodaji.

Kot drugo in sicer univerzalno sredstvo veljajo strokovne organizacije. Te so podlaga vsega proletarskega stremljenja. Strokovna organizacija je ključ do socialnega povzdig, orožje za obrambo in napadanje in bojna šola proletariata. Ona urejuje ponudbe in vprašanja, ustvarja nove pravice in razširja obstoječe. Glavna naloga strokovne organizacije je v tem, da izvojuje dobro mezdo za dobro delo. Gleda na to, da stalno naraščajo življenjski pogoji in je vsled tega eden največjih kulturnih činiteljev družbe. Če bi velik del duševnih in ročnih delavcev enkrat prav spoznal vrednost in cilj strokovnih organizacij, bi si s tem pridobil sredstvo najprve vrste, da ublaži izkoriščanje v vseh njegovih oblikah. Da se ustvari tako sredstvo, mora biti življenska naloga vsakega stanovskega tovariša. Vsak rudar bodi agitator, sel duha, ki nas vse navdaja in ki bo naš rešitelj. Kaj vse bi lahko dosegli rudarji, če bi bili vsi edini!

Tretje važno sredstvo za ublažitev druginje so zadružne organizacije: konzumna društva, proizvodjalne združitve in živilska skladišča. Dobro premotreno niso zadruge pravzaprav nikake samostojne tvorbe proletariata, temveč le važna pomožna sredstva za strokovne in politične organizacije. Na raznih strankinih zborih, strokovnih kongresih, zveznih in občinih zborih se je storilo tozadevne sklepe, s katerimi se je nalagalo delavstvu, da se združuje ne le strokovno in politično, temveč tudi zadružno. Uspehi, ki jih izvojujejo strokovne in politične organizacije, dobijo svojo pravo ceno šele vsled delovanja zadrug, ki pripomorejo uspehom do stalnosti. Strokovna organizacija, ki poleg svojih nalog ne pospešuje in podpira tudi zadružnega gibanja, je izpolnila svoje socialne naloge in dolžnosti šele na pol.

Vsak zaveden rudar naj gre torej neumorno na delo za strokovno, politično in zadružno organizacijo!

KARL KAUTSKY:

Socialna demokracija — strnitev delavskega gibanja in socializma.

(Dalje.)

Enako proletarcu se skuša tudi trgovec, vsaj trgovec svetovne trgovine, napraviti neodvisnega od grude in se naseliti tam, kjer pričakuje, da bo najboljše negoval svoje trgovske interese. Toda s tem ne izgubi stika z domovino. Kajti njega ugled v inozemstvu, njegovo stališče, njegova zmožnost, da neovirano trguje in okani svoje tuje tovariše, vse to je večinoma odvisno od pomena in moči države, katere državljan je in ki ga ščiti. Trgovec v inozemstvu torej ostane nacionalističnega mišljenja; navadno tvorijo ti gospodje najbolj šovinistično družbo; ti gospodje najneposredneje občutijo, kaj pomeni velikost njih domovine za njihovo denarno mošnjo.

Drugače proletarec. V domovini ga ni razvadilo državno varstvo njegovih interesov; varstva svoje domovine, v inozemstvu, vsaj kulturnih deželah, navadno ne potrebuje. Nasprotno, če gre v tujino, tedaj je tuja dežela navadno taka, katere zakoni in državna uprava so delavcem ugodnejši kakor v njegovi domovini. In njegovi novi sodelavci nimajo nobenega interesa do tega, da ga morda oropajo njegovega zakonitega varstva v tem slučaju, v katerem ga najnujnejše rabi, namreč nasproti izkoriščevalcu. Pač pa jim vleva njih lasten interes, da skrbe za to, da mu raste odporna sila nasproti izkoriščevalcu.

Modernega proletarca torej vse drugače odtrgajo od grude kakor so potujočega rokodelskega pomočnika cehovske dobe in kakor se odtrga od nje trgovec. Moderni proletarec je

resnični svetovni državljan, ves svet je njegova domovina.

Seveda je združeno to svetovno državljanstvo za delavce tistih dežel, v katerih se stavijo na življenje višje zahteve in obstoje boljši delovni pogoji, v katerih torej priseljevanje prekaša izseljevanje, z različnimi senčnimi stranmi, časi celo z nevarnostmi. Kajti ne da se utajiti, da konkurenca priseljencev, ki čutijo toliko potreb in imajo manj odporne sile, te višje stoječe delavce ovira v njih razrednem boju.

Časi utegne privedi ta konkurenca, enako kakor konkurenca kapitalistov različnih narodov, do poostitve narodnostnih bojev, do nacionalnega sovraštva domačih delavcev proti tujcem. Toda narodnostni boj, ki je v krogih buržvazije stalen pojav, more biti v krogih proletariata le mimogredočega značaja.

Kajti prej ali pozneje morajo priti proletarci do spoznanja — če ne po drugi poti, pa po poti bridke izkušnje — da je priseljevanje cenih delovnih moči iz zaostalih krajev gospodarsko razvite prav tako nujno združeno s kapitalističnim proizvodnjem, kakor uvedba strojev in pojav žene v industriji in da se da prav tako malo zatreti kakor obadva zadnja pojava.

Na drug način škoduje zaostalost delavcev v tujih deželah delavskemu gibanju naprednejše dežele s tem, da je stopnja izkoriščanja ki ga prenašajo tuji delavci, za kapitaliste naprednejše dežele dobrodošla pretveza in časi celo resničen vzrok, da se s pomočjo zakonodaje ali pa s »svobodnim« sporazumom upro delavskim težnjam po izboljšanju delovnih pogojev.

Delavcem, ki ostanejo v domači deželi, prvi in drugi način jasno kaže, kako odvisni so napredki njih razrednega boja od napredkov delavskega razreda v drugih deželah. Naj se tudi mimogrede pojavi v njih nevolja proti inozemskim delavcem, slednjič vendar prodre med njimi zavest, da more samo eno sredstvo odpraviti ovirajoče vplive inozemske zaostalosti: odprava te zaostalosti same. Nemški delavci imajo vse razloge, da žele, in, kolikor jim je možno, delajo na to, da si pribore slovenski in italijanski delavci v tujini in doma višje plače in krajše delovnike; enak interes imajo tudi angleški delavci do nemških delavcev in drugih, ameriških in evropskih.

Tesna odvisnost, ki spaja razredni boj proletariata ene dežele z razrednimi boji drugih dežel, vodi z naravno nujnostjo do tesnega stika proletarskih plasti različnih dežel.

Vedno bolj izginjajo ostanki nacionalnega odločenja in nacionalnega sovraštva, ki ju je prevzel proletarijat od buržvazije, vedno bolj le osvoboja proletarijat od narodnostnih predsodkov, delavec vedno bolj spoznava in ceni v tujem tovarišu, naj govori katerikoli jezik, bojnega sodruga in tovariša.

Najiskrenejše pa se mora razviti mednarodna solidarnost med tistimi proletarskimi plastmi različnih narodov, ki so si postavile enake cilje in se bore zanje z enakimi sredstvi.

Kako neobhodna je mednarodna strnitev razrednih bojov proletariata, če hočejo priti v svojem cilju, moči in obsežnosti iz gotovega okvirja, sta izdajatelja komunističnega manifesta že takoj spoznala. Komunistični manifest se obrača do proletarcev vseh dežel in sklepa z besedami: »Združite se!« In organizacija, ki sta jo pridobila za temeljna načela manifesta in v imenu katere sta izdala manifest, je bila mednarodna »Zveza komunistov«.

(Konec prihodnjic.)

Zapisnik

seje rudarske zadruge II. sk. c. kr. rudniškega okrožja v Celju in rujavega premogovnika v Zagorju dne 22. avgusta 1912 v gostilni g. Iv. Drnovška v Hrastniku.

Priporočamo našim gospodinjam pravi: **FRANCKOV:**
kavni pridatek z tovarniško znamko: kavni mlinček:
iz zagrebške tovarne.

Tovarniška znamka

Navzočni:

59 odposlancev II. skup. in c. kr. rudniški nadkomisar gospod Seefeldner.

Dnevni red:

1. Poročilo o državni konferenci.
 2. Zakon z dne 17. maja 1912 o izplačevanju mezde za rudarje.
 3. Preosnova službenega reda.
 4. Raznoterosti.
- Ob pol 10. dopoldne otvori načelnik II. skupine zborovanje. Konstatira, da je zbor sklepčen, imenuje za tolmača Ig. Sitterja, za zapisnikarja M. Repovža in prečita zgoraj navedeni dnevni red.

1. Načelnik prečita sprejete resolucije na državni konferenci II. sk. rudarskih zadrug ter poda kratko poročilo o zborovanju, kar se vzame na znanje.

2. Načelnik prečita zakon z dne 17. maja. Odposlanci iz Trbovelj vložijo sledeči predlog: Zastopniki II. sk. v velikem odboru se naprošajo, da predlagajo, da se od 5. oktobra t. l. naprej v zmislu zakona z dne 17. maja 1912 izplačuje meza vsakih 14 dni. Plačilni zaključek naj bo vsako drugo soboto, reklamacije vsako drugo sredo, izplačevanje zaslužka vsak drugi petek. Od plačila se ne sme ničesar družega odtegovati, kakor kar je navedeno že v zakonu samem. Odbornikom se naroča, da vztrajajo odločno pri sklepu konference na zborovanju velikega odbora.

3. Delegete iz Trbovelj predlagajo sledeči predlog s 27 podpisi: Ker se od strani rudniških podjetnikov namerava zakon z dne 17. maja 1912 glede na plačilo plače, prosto jamsko razsvetljavo in orodje s tem uničiti, da se sprejmejo v službeni red zadeve, ki ne pridejo v dotiko s službo, sklene dne 22. avgusta 1912 v Hrastniku zborujoča konferenca rudarske zadruge II. sk. premogovnikov celjskega revirnega urada in premogovnika rujavlega premoga v Zagorju ob Savi opozoriti c. kr. rudniško oblast, da vpliva pred odobritvijo eventualnega službenega reda na to, da se ne sprejmejo v službeni red odtržki kakor za razsvetljavo, orodje, najemino, živež itd. Dodatno se predlaga iz Trbovelj, da se tudi zastopniki II. sk. v velikem odboru pri sestavljanju službenega reda ravnajo po tem predlogu. Oba predloga se sprejmeta soglasno. Nadalje se sprejme predlog, da se sestavi odsek za sestavo službenega reda za celo okrožje in premogovnik v Zagorju. Izvoljenih je bilo vseh pet odbornikov v II. sk., razen teh pa še: Čobal Melh. iz Zagorja, Ig. Sitter iz Trbovelj, Karl Malovrh iz Hrastnika, Iv. Zalesnik iz Velenj, Kneš Al. iz Štor, Kovač Iv. iz Stranic, Poteku Fr. iz Zabukovce.

4. Sprejme se predlog, da se pravila rudarske zadruge izpremene. § 6, odstavek IV., imej naslednje besedilo: Premoženje II. sk. ne sme prekoračiti zneska 10.000 K. Premoženski del, ki znaša čez 10.000 K, se lahko uporabi z dovoljenjem zborovanja II. sk. za pokritje primanjkljaja v tekočem proračunu.

Predlog se soglasno sprejme.

Delegati iz Trbovelj se pritožujejo, da Trboveljska družba še do danes ni napravila kopališča, čeravno ga je že leta 1907 rudarjem obljubila. Gospod c. kr. rudniški nadkomisar pojasni, da je rudniški urad že poslal družbi tozadevni ukaz, nakar pa se je družba pritožila na višjo inštanco. Nadalje se pritožujejo zaradi teatarskega dela, ki se odkazuje posameznim delavcem v rovu in žele, da rudniški urad posreduje v tem oziru. Nadalje izrekajo željo, da se jim pri prihodnjih volitvah v rudarsko zadrugo zamujeni čas plača od rudarske zadruge.

Drugih predlogov ni bilo. Ob pol 1. popoldne zaključijo načelnik zborovanje z rudarskim pozdravom.

Franz Peterlin I. r., načelnik II. sk.
Martin Repovš I. r., zapisnikar.

Dopisi.

Trbovlje.

— Veselica z dramatično igro. V nedeljo dne 15. septembra 1912 se vrši na dvorišču v nalašč za to postavljenem velikem poletenskem salonu velika ljudska veselica, pri kateri bo sodeloval rudarski pevski zbor »Vzajemnosti«, rudarska godba in dramatični odsek. Proizvajala se bo veseloigra s petjem »Dva Pavla«. Začetek veselice bo ob 3. popoldne. Vstopnina za osebo 40 vin., za družino, obstoječo iz treh oseb; 60 vin. V slučaju neugodnega vremena se vrši veselica dne 22. septembra. Ker bo nudila veselica obilo lepe zabave, vabimo rudarje, naj se je v čim večjem številu udeleže. **Prireditelji.**

Strokovni pregled.

s Zavarovanje belgijskih delavcev. Belgijci delavci so ustanovili l. 1907. zavarovalno družbo »Ljudska oskrba« na zadružni podlagi. Pri zavarovalnici je bilo uvedeno zavarovanje

za življenje in zoper ogenj. 1. julija 1912 je bilo v oddelku za življensko zavarovanje 112.637 članov. Mesečni prejemki so znašali povprečno 100.000 frankov, zavarovalna svota je znašala nad 21 milijonov. V zavarovalnici zoper ogenj je bilo 11.819 polic.

s Izkoriščanje na Japonskem. Na Japonskem silno narašča žensko delo, zlasti v tekstilni industriji in v industriji za svilo. 66 procentov vseh v industriji zaposlenih oseb je ženskih delavk. Delovni čas za ženske je določen na 12 ur, a ker ni preostre kontrole, se ta čas dostikrat prekorači. Ob koncu l. 1908, je bilo zaposlenih s tkanjem sirove svile, s predelavanjem bombaža, s prejo itd. 373.284 oseb, od teh je bilo 40.787 moških delavcev nad 14. letom, 2475 dečkov pod 14. letom in pa 29.624 delavk čez 14 let in 33.596 delavk pod 14. letom. Mezda odraslih delavcev je znašala 30 do 51 senov (1 sen je približno 2 in pol vinarja), dečki dobivajo 12 do 20 senov, odrasle delavke 20 do 28 senov, ekleta 10 do 18 senov. Ob teh nesramnih, izkoriščevalnih plačah ni prav nič čudnega, če se je zvišal izvoz Japonske od l. 1891. do 1910. od 70 na 450 milijonov dolarjev in da ameriški tovarnarji silijo na Japonsko, kjer dobivajo cene delovne moči. Pri mnogih izdelkih je vsled izkoriščanja delavcev dobiček tako velik, da uvažajo tovarnarji sirovine iz Amerike na Japonsko, tukaj plačajo uvozno carino, in ko jih na Japonskem predelajo, jih z novo carino obložene zopet pošljejo v Ameriko. In v Ameriki jih še vedno ceneje prodajajo, kaor pa če bi sirovine predelali doma z najmodernejšimi stroji in z najboljšimi delavci.

s Državni obrati v Australiji. Strokovne organizacije v Novem južnem Walesu so predlagale vladi, naj ustanovi državne pekarije kot sredstvo zoper vedno naraščajočo ceno kruha. Ista država je imela v pretečenem letu od svojega rudnika 24 procentov čistega dobička. Država Zapadna Avstralija ima v lastni oskrbi hotel, žago, več kamenolomov, rudnikov in drugih obratov.

s Strokovni kongres v Kanadi. Dne 9. septembra se je pričel v Kanadi strokovni kongres, ki ga poseča velika večina kanadskih strokovnih organizacij, vse t. zv. mednarodne zveze »Amerikan Federation of Labor«. Glavne razprave na tem kongresu so: kanadska zakonodaja, v kolikor se tiče delavstva, osemurni delovnik, zakoni o zavarovanju zoper nezgode v poedinah provincah in razlaganje teh zakonov pri sodiščih, dopolnilni predlogi k zakonu o obrtnih sporih, stališče strokovnih organizacij nasproti nameravanemu zakonu o starostnih rentah, preosnova volilnega zakona.

s Delavci v ameriških Zedinjenih državah. Delavci vseh narodnosti robotajo v Zedinjenih državah. Ker preteče navadno več let, preden se delavci medsebojno razumejo, zato zahtevajo tovarnarji po nekaterih krajih od svojih delavcev, da se v določenem roku priuče angleščini, drugače jih odslove. V ta namen so ustanovljene posebne večerne šole. — Za voditeljico urada za otroško blaginjo, ki pripada trgovinskemu ministrstvu, je imenovana gospodična Lathropova iz Čikage. Strokovne organizacije jo toplo pozdravljajo. — Pečarji so sklenili na zveznem zborovanju, da se čimprej združijo s sorodnimi organizacijami. — Kongres je potrdil zakon o mornarjih, za katerega so delali organizirani mornarji dobrih dvajset let. Zakon določa tudi med drugim, da smejo biti mornarji le za to izučene osebe.

POZOR SODRUGI!

Slovenski rudar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje, za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in stremljenje delavskega ljudstva, naj naroči strankino glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsak dan ob pol enajsti uri dopolne in stane naročnina

celoletna	K 21:60
polletna	10:80
četrtletna	5:40
mesečna	1:80
za inozemstvo celoletno	36:—

in si eer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej. Posamezne številke po 8 vln. v administraciji in in tobakarnah.

Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na

„ZARJO“.

Naslov: Upravištvu „ZARJE“ v Ljubljani.

prijatelj moj.

Gre na vsako pot z menoj!

Ker se večkrat z njim krepčam,
Vedno zdrav želod'c imam!

Najboljše krepčilo želodca!

Sladki in grenki.

Pazite na pristnost!

Posebno na kolodvorih!

Postavno varovano.

I. Jax & sin

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 kroni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Konsumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo

špecerijskega in manufakturnega blaga, kakor tudi čevlje za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.

Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate svoje podjetje. Član lahko postane vsak.